

JAZYK JAKO ZNAKOVÝ SYSTÉM

znaková situace:

1. přítomnost účastníků komunikace
2. předmět nebo jev existující v přítomnosti a zaměňovaný znakem (např. A)
3. předmět nebo jev používaný jako znak, tj. zástupce jevu existujícího v přírodě (např. B)
4. úzus mezi účastníky komunikace, že B je "zástupcem", tj. znakem A

bilateralistická teorie:

ZNAK = VR + OR

VR – výrazová rovina - označující (lat. *designans*, fr. *signifiant*)

OR – obsahová rovina - označované (lat. *deignatum*, fr. *signifié*)

Sémantický trojúhelník:

„stůl“ (označující = VR,
forma slova – zvuková nebo grafická

$\overline{I^1} \quad I^1$

denotát (referent)

= označovaný předmět

pojem, představa
(označované = OR)

Jednoduché znakové systémy (světelná znamení na křižovatce):

- označující znaku musí být vnímatelné lidskými smysly („materiálnost znaku“).
- označující znaku je libovolné („arbitrární“) vzhledem k označovanému (červená = „stůj!“).
- závaznost znaku vzhledem ke kolektivu, který daný systém používá
- závaznost znaku vzhledem k systému, jehož součástí tvoří (dostatečný rozdíl mezi jednotlivými barvami)

Jazyk (přirozený systém znaků) vykazuje tytéž základní rysy:

- označující jazykového znaku je přístupné smyslovému vnímání.
- označované jazykového znaku („význam) nijak nesouvisí s označujícím (jeho zvukovou podobou)
- jazykový znak je závazný vzhledem ke kolektivu, který daného jazyka užívá jako dorozumívacího prostředku
- jazykový znak je závazný vzhledem k systému

Specifické rysy jazykových znaků:

- označující jazykového znaku je zpravidla rozložitelné na zvukové prvky, jež se vyskytují i jako součásti formy jiných znaků (uzavřený inventář o počtu 13-80 jednotek).
- jazykové znaky se dají spojovat ve větší celky (dvoustupňovité uspořádání jazykového systému)
- arbitrárnost - podléhá závažným omezením
 - forma (označující) některých jazykových znaků bezprostředně souvisí s jejich obsahem (označovaným)
 - motivace vztahem k jiným znakům (společné kořeny)
- jazyk - otevřený inventář znaků